

Халқаро туризм саноатининг замонавий жиҳатлари: Бирлашган араб амирликлари (БАА) мисолида

ГАЗИЕВА СУЛХИЯ САИДМАШРАФОВНА –
ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ШАРҚШУНОСЛИК ИНСТИТУТИ
2 КУРС МАГИСТРАНТИ

Ушбу мақолада Бирлашган араб амирликлари (БАА) мисолида халқаро туризм саноати ривожланишининг замонавий жиҳатлари, мамлакатнинг бугунги кунда туризм марказларидан бирига айланиши ва амирликларда туризм саноатининг ривожланишига таъсир кўрсатувчи омиллар, 2020 йилга қадар Дубайда ривожланиши кўзда тутилган асосий йўналишлар, республикамизда туризм соҳасини янада ривожлантириш масалалари ёритиб берилган.

Сўнгги йилларда туризм жаҳон иқтисодиётининг юқори суръатларда ривожланаётган сектори ва йирик экспорт саноатига айланиб бормоқда. Туризмнинг миллий иқтисодиёт ривожланишида тутган ўрни нафақат унинг юқори даромад келтириши, балки меҳнатталаб саноат иш ўринларини яратиш орқали бандлик муаммосини ҳал этишга ижобий таъсир кўрсатиши, табиий ва маданий муҳитни асраши орқали барқарор ривожланишни таъминлашда асосий роль ўйнаши ҳамда халқлар ва миллатлараро тотувликни таъминлашга сезиларли ҳисса қўшиши билан ҳам белгиланади.

Бутун жаҳон Туризм Ташкилоти маълумотларига қараганда, дунё аҳолисининг 14%и халқаро миқёсда саёҳат қилишади. 2030 йилга бориб бу кўрсаткич 25%ни ташкил этиши кутилмоқда (БТТ: Мадрид 2012). Халқаро туризмнинг ривожланиши ва талабнинг бундай суръатларда ўсиши халқаро саёҳатлар сонининг ортишига ҳамда уларнинг сарф-харажатларига таъсир кўрсатмай қолмайди. Саёҳат қилган кишилар сони 2012 йилда 990 млн. кишини ташкил қилган бўлса, 2030 йилга келиб 1.8 млрд. кишини ташкил қилиши башорат қилинмоқда.

Жаҳонда ва жаҳоннинг кўплаб мамлакатларида туризмнинг ижтимоий-иқтисодий ривожланишда тутган роли ўсиб бораётган бир пайтда Ўзбекистон ва мамлакатимиз минтақаларида туризм ривожланишининг ҳозирги ҳолати қатор зиддиятлар билан тавсифланади. Бир томондан, Ўзбекистон бой табиий-географик ва тарихий-маданий ресурсларга эга, мамлакатда кўп укладли туристик-рекреацион тармоқ шаклланган ва фаолият кўрсатаёпти, туристик корхоналар сони ўсиб бораёпти, иккинчи томондан, туристик ресурслар мамлакат минтақалари бўйлаб текис тақсимланмаган, улардан фойдаланиш даражаси анча паст ва туризм соҳасининг жами хизматлардаги улуши атиги 0,2 фоизни, яъни ички маҳсулотдаги улуши 0,01 фоизни ташкил этади, холос.

Шу нуқтаи назардан туризм ривожланиши соҳасида юксак муваффақиятларга эришган мамлакатлар, шу жумладан, БААда туризм соҳаси ривожланишини ўрганиш ва умумлаштириш асосида Ўзбекистонда халқаро туризм ривожланишининг асосий йўналишларини асослаш юзасидан таклиф ва тавсиялар ишлаб чиқиш бугунги кунда долзарб аҳамият касб этади.

Агар БАА ҳақида гапирадиган бўлсак, йилдан-йилга Амирликлар мамлакатда ўзининг барқарор сиёсий ҳолати ва ривожланган инфраструктураси, қулай иқлим шароити ва хизматнинг юқори стандартлари туфайли туристлар учун янада жозибали бўлиб келмоқда.

Бирлашган Араб Амирликлари кўплаб ўзига хос жиҳатлари билан бошқа араб мамлакатларидан ажралиб туради. БАА энг бой араб мамлакатларининг бири бўлиб, улкан чўлу биёбонлар ичида оазис бўлиб кўринади. Мамлакатнинг пойтахти Абу Даби амирлиги бўлсада, лекин туристларни Дубай амирлиги ўзига жалб этади. Ушбу шаҳарнинг диққатга сазовор жойлари турли оммавий ахборот воситалари орқали жуда ҳам яхши реклама қилинади. Ҳозирги кунда Дубай шаҳрининг туризм саноати ўзига хос жиҳатлари билан бошқа туристик шаҳарлардан яққол ажралиб туради.

БАА бугунги кунда туризм марказларидан бирига айланишига ва амирликларда туризм саноатининг ривожланишига қатор омиллар таъсир кўрсатади:

- Географик жиҳатдан қулай ерда жойлашганлиги;
- Мавсумий қулай иқлим шароити;
- Юқори даражада инфраструктуранинг ривожланганлиги;

Лекин туристларни жалб қилиш учун биргина қулай географик шароитнинг мавжудлиги етарли бўлмайди. Туризм саноатининг ривожланишига биринчилардан бўлиб Дубай амирлиги маблағлар ажратган. Айниқса нефт буми даврида ҳукумат нефт долларларини инфраструктурани ривожлантиришга йўналтирган. Жуда ҳам катта маблағларнинг жиддий ва узоққа мўлжалланган лойиҳаларга киритилиши БААни ХХІ асрда катта силжишлар билан ривожланиб кетишига олиб келган.

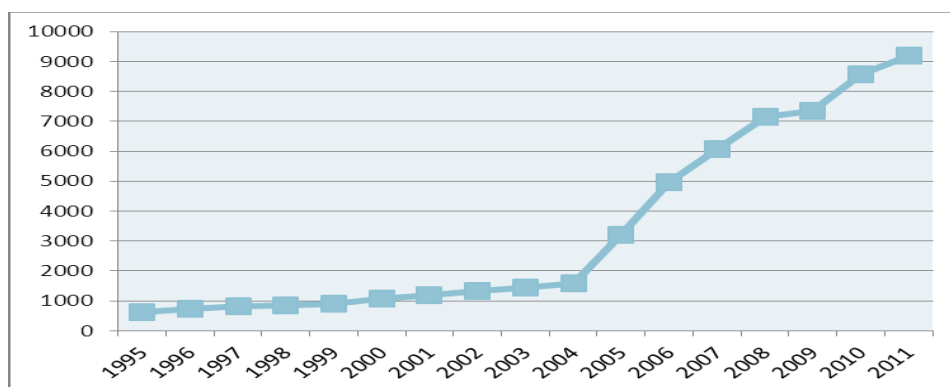
Дубай амирлиги ишбилармонлик, савдо ва туризм марказлари бўлиб келмоқда.

Дубай катта маблағларни инфраструктурани ривожлантиришга киритган бўлиб, араб мамлакатлари ичида энг етакчи технологиялари билан ажралиб туради. Унинг менежменти ғарб тизимида олиб борилмоқда.

Дубайда меҳмонхоналар сони 500 дан ортиқ ва уларнинг сифати йилдан йилга яхшиланиб бормоқда.

Дубай меҳмонхона фондининг катта қисми 4 ва 5 юлдузли меҳмонхоналардан иборат. Ушбу даражадаги меҳмонхоналарнинг кўпчилиги Форс кўрфазида “Жумайра бич” районида қирғоқ бўйлаб жойлашган. Ушбу районларда 20 йилдан буён шиддат билан ҳашаматли меҳмонхоналар қурилмоқда. Етакчи меҳмонхона тармоқлари қаторидан «Accor», «Hitnot», «Кемпенски», «Redison» лар муҳим ўрин эгаллаган.

БАА туризмнинг ўзига хос жиҳатларидан яна бири, бу ерга туристлар йилнинг исталган пайтида ташриф буюришлари мумкин.

1- расм.1995-2011 йилларда БААда халқаро туризм даромадларининг ўзгариш динамикаси (100 минг АҚШ доллари)

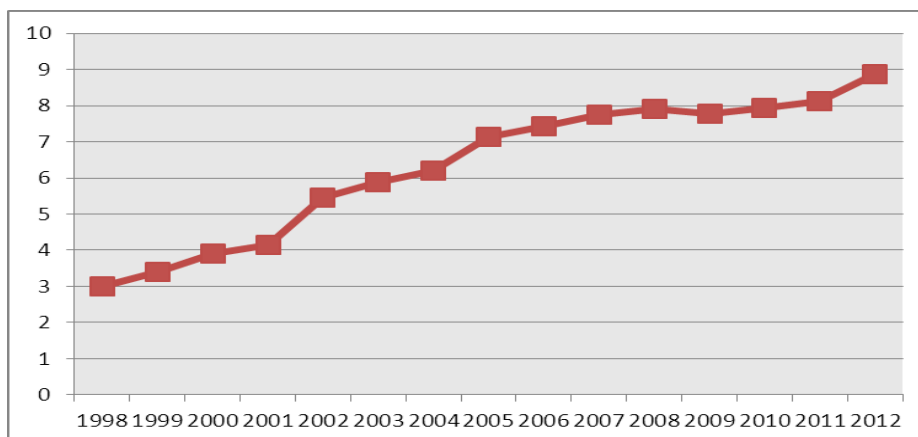
Манба: World Tourism Organization (UNWTO), Yearbook of Tourism Statistics

Бирлашган Араб Амирликлари ҳукумати ҳар йили кўпроқ туристларни жалб қилиш мақсадида турли хил кўнгилочар ва бизнесга оид хизматларни амалга ошириш бўйича дастурларни ишлаб чиқиш устида ишламоқда. Охирги йиллар ичида туризм секторининг айланма маблағлари кўнгилочар хизматлар, бизнес, конференция, кўргазма ва бошқалар ҳисобига ошди. Қуйида берилган расм орқали БААда туризм секторидан тушадиган даромадларни йиллар бўйича ўзгаришини кўришимиз мумкин (1- расм).

Шуни таъкидлаш лозимки, БАА халқаро туризм даромадлари бўйича етакчи ўринни эгаллайди. Жаҳон банкининг ҳисоботига кўра 196 та мамлакат ичида БАА халқаро туризм тушумлари бўйича 31 ўринда ва жаҳонда халқаро туризм даромадлари улуши 0,8 % ни ташкил этади.

БААга ташриф буюрувчи туристлар оқими ошиб бормоқда. Расмдан фақат ўсиш тенденциясини кўриш мумкин, фақатгина 1996-1997 ва 2008-2009 йиллардагина биров пасайиш тенденцияси кузатилган (2-расм). Business Monitor International (BMI) халқаро компаниянинг башоратларига кўра, БААга ташриф буюрадиган туристлар 2013 йилга нисбатан 9 % га ошиб 2014 йилда 10 млн кишига етиши айtilган. Тадқиқотчилар 2020 йилда БААга келадиган туристлар оқими 15 млн. кишига етади деб ҳисоблайдилар. Бундай кўрсаткичга (+5 млн) БАА ҳозирги кунда доллар курси ва нефт нархига

боғлиқ бўлган иқтисодиётда мўлжалланган диверсификация эвазига эришишни режалаштирган.

2-расм.1995-2012 йилларда БААда халқаро туристик ташрифларининг ўзгариш динамикаси (млн киши)

Манба: World Economic Forum, “The Travel & Tourism Competitiveness Report”, 2013

Умуман олганда, 2020 йилга қадар Дубай қуйидаги асосий йўналишлар билан ривожланиши кўзда тутилмоқда:

1. Дубай – оилавий туризмнинг халқаро маркази. Диққатга сазовор жойлар ва кўнгилочар тадбирларнинг кўпайтирилиши режалаштирилмоқда.
2. Дубай – глобал кўнгилочар йўналиш, фестиваль ва байрамлар маркази.
3. Дубай – ишбилармон туризм ва бизнес юритиш учун энг самарали минтақа.

Хулоса ўрнида таъкидлаш мумкинки, БАА жаҳон туризм марказларидан бирига айланган бўлса, Ўзбекистон кўп асрлик маданий ёдгорликлари билан дунёга машҳур. Бундай омиллар туризм соҳасидаги ҳамкорликни ривожлантириш борасида катта имкониятлар мавжудлигидан далолат беради.

БААнинг сармоявий салоҳияти, туризм секторида орттирган тажрибаси билан Ўзбекистоннинг имкониятлари бирлаштирилса, юртимизда туризм соҳасида кўплаб ютуқларга эришиш мумкин. Шу ўринда Республикамизда туризм соҳасини янада ривожлантириш учун қуйидаги масалаларга эътибор бериш лозим, деб ҳисоблайман:

1. Ўзбекистоннинг туризм соҳасига инвестицияларни жалб этиш.
2. Инфраструктурани янада тараққий эттириш.
3. Қулай турпакетлар ишлаб чиқиш ҳамда унинг нархларини оптималлаштириш.
4. Меҳмонхонада туристларнинг яшаш харажатларини камайтириш.
5. Ўзбекистонда диққатга сазовор жойларни халқаро доирада реклама қилишни такомиллаштириш.
6. Ўзбекистонда спорт, соғломлаштириш, кўнгилочар ва бошқа туризм турларини ривожлантириш.

7. Ўзбекистонда туризм соҳасини янада ривожлантиришга хусусий сектор вакиллари кўпроқ жалб этиш ҳамда уларга имтиёзлар ва кредитлар ажратиш.

8. Ўзбекистонда халқаро конференциялар ва кўргазмалар ўтказиш орқали ишбилармонлик туризмини янада ривожлантириш.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Dubai Economic Council. 2011. Business Environment, Enterprise Performance and Economic Development in Dubai. A Policy Report, Dubai.
2. The challenges of economic diversification through tourism: the case of Abu Dhabi. International Journal of Tourism Research, Sharpley R. 2012.
3. UAE Ministry of Economy. 2012. Annual Economic Report 2012, Abu Dhabi, United Arab Emirates.
4. Vij M., Vij A. 2012. Tourism and Carbon Foot Prints in United Arab Emirates – Challenges and Solutions, Journal of Environmental Management and Tourism, III (1), pp.41-54.
5. World Economic Forum, “The Travel & Tourism Competitiveness Report”, 2013
6. World Tourism Organization (WTO) Data as collected by UNWTO, Madrid 2012 June
7. Статистическое обозрение Узбекистана 2010. Т.: Государственный комитет Республики Узбекистан по статистике. 2011. – с.35
8. В 2020 году Дубай примет 20 млн туристов, “Аль-Иттихад газета” Наталья Реммер. 04 Май 2013
9. <http://www.unwto.org>
10. <http://www.factfish.com/countrycategory/united%20arab%20emirates/economy>
11. <http://arabiangazette.com/uae-tourist-arrivals-forecast-hit-9-million-2012/>
12. www.travel-library.com http://tourlib.net/statti_otdyh/dubaj.htm
13. www.tourinfo.ru , 28 september 2013 № 657301
14. UAE economy, www.factfish.com

Конференция иштирокчиси анкетаси

Ф.И.Ш. Газиева Сулхия Саидмашрафовна

Илмий даражаси йўқ

Илмий Унвони йўқ

Иш/ўқиш жойи Тошкент давлат шарқшунослик институти, “Хорижий мамлакатлар иқтисодиёти ва мамлакатшунослик” факультети

Иш/ўқиш жойининг манзили Тошкент шаҳри, Шахрисабз кўчаси, 16 уй

Лавозими 2 курс магистранти

Телефон рақами +998935683833

Факс _____

Е-mail: sulya@mail.ru

Конференциядаги қатнашиш шакли *публикация ва доклад*

Конференциядаги маъруза (тезис)мавзуси *Халқаро туризм саноатининг замонавий жиҳатлари: Бирлашган араб амирликлари (БАА) мисолида*